

4. Vnímanie učenia pápeža Františka

written by doc. Štefan Paločko | 28. októbra 2020

[Štefan Paločko](#)

Vnímanie učenia pápeža Františka v kontexte ekleziológie

Abstrakt: K základným bodom kresťanstva patrí tvrdenie, že Ježiš Kristus je jediný Spasiteľ ľudí a zároveň jeho Cirkev nie je len akousi organizáciou, ktorá sa združuje okolo jeho učenia, ale je organizmom, ktorý je nazývaný Kristovým tajomným telom. Správne začlenenie do tohto Kristovho tela umožňuje kresťanovi byť Kristovi k dispozícii a žiť jeho život. Aby tento organizmus mohol na zemi správne fungovať, Kristus zriadil úrad pápeža, aby ako najvyšší učiteľ s plnosťou jurisdikčnej moci viedol kresťanov životom podľa Kristovej vôle. Článok rozoberá postoj pápeža Františka k tejto úlohe a poukazuje na niektoré body, ktoré zobrazujú jeho vnímanie Cirkvi i jej fungovanie pod jeho vedením.

Kľúčové slová: Katolícka cirkev. Pápež František. Unionizmus.

Učiteľ. Decentralizácia.

Aby človek mohol vstúpiť do Božieho kráľovstva, nevyhnutne musí zo svojho života odstrániť hriech. Život v Božom kráľovstve totiž znamená žiť pod Božou vládou, a Boh sa kvôli svojej dokonale spravodlivej podstate nijako nemôže stotožniť s tolerovaním hriechu. Človeku je však nemožné z vlastných síl dopracovať sa k absolútnej bezhriešnosti. Potrebuje byť spasený Bohom.

Boh sa rozhodol vyriešiť tento problém spôsobom, že sa sám stal človekom a prežil život plný dokonalej poslušnosti. Človek nemôže napodobniť Kristov život, môže ho však žiť. Ak sa mu podarí zrástť s Kristom, a tak získať účasť na jeho živote, podobne ako má ratolesť účasť na živote kmeňa (porov. Jn 15,1-11), potom už nebude odkázaný na svoje vlastné sily pri raste v morálnej dokonalosti. Jeho morálna dokonalosť porastie mocou samotného Spasiteľa, na ktorého spravodlivom živote má teraz človek účasť.

Samotné „*naštepnie na Krista*“ sa deje vo sviatosti krstu. Táto sviatosť znázorňuje a zároveň spôsobuje utopenie a tak smrť starého človeka a následne vzkriesenie k novému životu (porov. Rim 6,4). Tento nový život je však samotný Kristov svätý a nesmrteľný život odvíjajúci sa podľa jeho vôle (porov. Rim 6,8-11).

Apoštol Pavol ohlasujúci nevyhnutnosť účasti na Kristovom živote pre spásu človeka (porov. Rim 6,5) používa na zobrazenie tejto účasti iné podobenstvo. Vinič v jeho listoch je nahradený Kristovým tajomným telom a jednotlivé naštepené ratolesti sú u Pavla zobrazené ako Kristove údy (porov. 1Kor 12,12-13.27).

Dôležitým znakom tohto tela je nevyhnutný fakt, že jeho hlavou je samotný Kristus (Kol 1,18). Mať účasť na Kristovom živote

je možné len vtedy, ak Kristus ten život riadi. Toto spoločenstvo veriacich tvoriace Kristovo tajomné telo Písmo nazýva Cirkvou (porov. Kol 1,18). Naštepenie na Krista krstom je teda to isté, ako vstúpiť do Cirkvi. Človek môže byť spasený len vtedy, ak vstúpi do Cirkvi. Mimo Cirkvi, teda mimo účasti na Kristovom živote, niet spásy.

Pravdivá Kristom založená Cirkev, ktorú Kristus ustanovil s tým účelom, aby šírila jeho učenie a fungovala ako ním vedený organizmus (porov. 1Kor 12,12-13.27; Kol 1,18), nevyhnutne musí byť vyzbrojená nejakým prvkom, ktorý garantuje neporušenosť Kristovej nauky vo všetkých dobách a tak môže veriacich viesť správnu cestou do Božieho kráľovstva. Týmto garantom bol Kristom ustanovený pápež.

Nauka o primáte rímskeho biskupa je najpresnejšie zhrnutá v štyroch dogmách Prvého vatikánskeho koncilu, ktoré majú v katolíckom vierovyznaní status Bohom zjavených právd.[\[1\]](#)

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že pápež má v Cirkvi nezastupiteľnú úlohu pást, riadiť a spravovať všeobecnú Cirkev, na čo dostal od Boha plnú moc a taktiež jeho úlohou je byť učiteľom všetkých kresťanov, ako to explicitne vyhlasuje dogma Florentského koncilu o pápežskom primáte.[\[2\]](#)

Ak hľadáme presnú identitu Kristom založenej Cirkvi, oficiálne vieroučné dokumenty sa vyjadrujú v tom zmysle, že Kristus založil jedinou Cirkev a celú ju zveril do správy Petrovi a jeho nástupcom, pričom táto Cirkev nesie označenie katolícka.[\[3\]](#)

Toto sú základné body katolíckej ekleziológie, ktoré vyjadrujú identitu Kristovej Cirkvi, jej úlohu pri sprostredkovaní spásy človeku, ako aj nezastupiteľnú úlohu rímskeho biskupa v rámci Cirkvi. Tieto základné body treba mať pred očami, ak chceme porozumieť vnímaniu učenia pápeža Františka z pohľadu ekleziológie.

Prvý bod, ktorý si zasluhuje povšimnutie pontifikátu pápeža

Františka z pohľadu ekleziológie, je spôsob jeho dialógu s Pravoslávnu cirkvou. Úsilie o jednotu kresťanov je nepochybne v súlade s Božou vôľou i so správnym chápaním ekleziológie. Boh totiž chce, aby všetci ľudia boli spasení a poznali pravdu (porov. 1Tim 2,4) a ako bolo vyššie uvedené, spása sa deje prostredníctvom živého začlenenia do Kristovho tajomného tela, ktorým je Bohom ustanovená katolícka Cirkev zverená do správy Petrovi a jeho nástupcom, aby ju v pravde viedli do Božieho kráľovstva. Je preto logické, že Boh chce, aby sa všetci kresťania podriadili rímskym biskupom, ktorí majú charizmu neomylnne rozoznávať Bohom zjavené pravdy, ktorými sa kresťan nevyhnutne musí nechať viesť.[\[4\]](#)

Azda najvýraznejšou aktivitou pápeža Františka v oblasti ekumenického dialógu s Pravoslávnu cirkvou bolo jeho stretnutie s moskovským patriarchom Kirillom vo februári 2016. Z tohto stretnutia vzišla spoločná deklarácia podpísaná v Havane.[\[5\]](#) Táto deklarácia sa dotýka aj ekleziologického problému, ktorý pravoslávna strana vníma veľmi citlivo. Ide o otázku unionizmu. V deklarácii v 25. článku sa doslova uvádza: „Dnes je jasné, že metóda „unionizmu“ minulosti, chápaná ako spojenie jednej komunity s ďalšou jej oddelením od svojej cirkvi, nie je spôsobom, čo dovoľí obnoviť zjednotenie. Napriek tomu ekleziálne komunity, ktoré vzišli z týchto historických okolností, majú právo na existenciu a na to, aby podnikli všetko, čo je potrebné pre naplnenie duchovných potrieb ich veriacich, usilujúc sa súčasne žiť v pokoji so svojimi blížnymi.“[\[6\]](#) Z tohto vyjadrenia možno jasne vidieť, že deklarácia vníma historický vznik východných katolíckych cirkví ako nesprávny spôsob zjednotenia kresťanov. Oddelenie kresťanov od Pravoslávnej cirkvi, ktorá v určitých oblastiach vierouky a mravouky nie je verná Kristovmu učeniu, a to za účelom podriadenia sa pápežovi, čo je podľa dogmy Bonifáca VIII. nevyhnutné na spásu, je deklaráciou pápeža Františka a patriarchu Kirilla chápané ako nesprávne.

Nemožno si nevšimnúť súvislosť s Balamandským dokumentom

z roku 1993, ktorý síce vznikol ako vyhlásenie Zmiešanej medzinárodnej komisie pre teologický dialóg medzi Katolíckou cirkvou a Pravoslávnu cirkvou, no u pravoslávnych kresťanov je chápaný ako kontroverzný[7] a u katolíckych kresťanov ho možno chápať skôr ako určitý pokus prezentovať priateľský postoj katolíckych kresťanov voči pravoslávny, no ktorý je už do značnej miery za hranicou legitímnej vierouky, keďže odporuje dogmám katolíckej Cirkvi. Tento dokument vychádza z predpokladu, že Katolícka cirkev a Pravoslávna cirkev sú si čo sa týka sprostredkovania spásy absolútne rovnocenné,[8] čo je v rozpore s dogmou Bonifáca VIII. a s dogmou I. vatikánskeho koncilu, ktoré hovoria o nevyhnutnosti podriaďiť sa rímskemu biskupovi ohľadom vierouky, mravouky a disciplíny[9] ako aj s dogmou Florentského koncilu, ktorý vyhlasuje, že mimo katolíckej Cirkvi niet spásy.[10] Balamandský dokument označuje túto rovnocennosť oboch cirkví tvrdením, že Pravoslávna a Katolícka cirkev sú cirkvi – sestry. Takéto chápanie je však neprijateľné preto, že Kristus založil len jednu a nie dve cirkvi. Ak by sme chápali Pravoslávnu a Katolícku cirkev ako partikulárne sesterské cirkvi opäť tvrdenie o sesterských cirkvách ako absolútne rovnocenných je zavádzajúci. Pravoslávna strana totiž vníma partikulárnu Pravoslávnu cirkev ako tú ktorá je legitímne nepodriadená rímskemu biskupovi, pričom Katolícka je tá, ktorá legitímne podriadená rímskemu biskupovi je. Obe tak tvoria súčasť jednej svätej katolíckej a apoštolskej Cirkvi. No podľa učenia Katolíckej cirkvi jedna svätá katolícka apoštolská Cirkev je celá zverená pod správu rímskeho biskupa,[11] a pápež Benedikt XVI. ešte ako kardinál Ratzinger, prefekt kongregácie pre náuku viery v L'Osservatore Romano z 28. októbra 2000 zdôraznil, že katolícka Cirkev nie je sestrou, ale matkou všetkých miestnych cirkví.[12] Takto možno označiť všetky partikulárne cirkvi za sestry, keďže ich spoločnou matkou je jedna svätá katolícka a apoštolská Cirkev, no keďže táto matka všetkých sesterských cirkví je celá zverená pod správu pápežovi, sesterské cirkvi, ktoré tento primát pápeža nerešpektujú, nemôžu byť v legitímnom stave. Nemožno teda

potvrdiť predpoklad, že Pravoslávna a Katolícka cirkev sú čo do sprostredkovania spásy rovnocenné.

Balamandský dokument však ďalej stavia na tomto falošnom predpoklade, a preto dochádza k záveru, že robiť katolícke misie medzi pravoslávnyimi kresťanmi je absolútne neprípustné, keďže to vedie k odtrhovaniu kresťanov od ich pravoslávnych spoločenstiev a začleňovaniu pod jurisdikciu pápeža. Práve to je podstatou unionizmu, ktorý je Balamandským dokumentom odmietnutý a vrátiac sa k deklarácii pápeža Františka z Kuby, možno vidieť, že odmietnutím unionizmu sa hlási práve k tvrdeniam Balamandského dokumentu, ktorý stojí na falošných vieroučných základoch. Ak metóda unionizmu, ktorá v minulosti spôsobovala odtrhnutie sa kresťanov od Pravoslávnej cirkvi a ich podriadenie sa pápežovi, bola nesprávna, čo mali títo kresťania robiť, keď zistili, že žijú v cirkvi, ktorá sa neodrží celého Kristovho učenia? Mali úmyselne zostať v bludnom učení? Takýto postoj je však v priamom rozpore s Bohom zjavenými pravdami.[\[13\]](#) Z tejto deklarácie nie je jasné, v čom je vlastne chyba unionizmu. Chyba je vysvetlená v Balamandskom dokumente, ale ten, ako sme ukázali, stojí na falošných vieroučných predpokladoch.

Po tomto vyhlásení sa nemožno diviť, že niektorí gréckokatolíci, ktorí za svoju existenciu vďačia práve unionistickej praxi minulosti, vnímajú ekleziológiu pápeža Františka s rozpakmi. V ich ušiach znejú takéto vyjadrenia spôsobom, že ich existencia je vlastne historickým omylom a ich vznik bol chybou, ktorá sa nikdy nemala stať. Z čoho logicky vyplýva záver, že podľa pápeža by bolo lepšie, keby gréckokatolíci nikdy nevznikli. Nie len z vieroučného, ale i pastoračného a takpovediac otcovského hľadiska netreba zdôrazňovať, ako sa to citlivo gréckokatolíkom dotýka, zvlášť ak vezmeme do úvahy historické skutočnosti, ktoré potvrdzujú, aké obete veľakrát až vlastného života boli gréckokatolíci ochotní podstúpiť pre vernosť rímskemu biskupovi. Iste možno ľahko pochopiť, že unionizmus vyhlasovaný za niečo nesprávne,

môžu mnohí gréckokatolíci chápať ako šliapanie po tejto ich vernosti. Nemožno sa čudovať, že niektorí gréckokatolíci deklaráciu pápeža Františka vyhodnotili až s obavou, či tu nejde o potenciálne zrušenie Gréckokatolíckej cirkvi a presne s takouto otázkou sa obrátili na vladyku Milana Chautura, biskupa Košickej eparchie. V jeho odpovedi možno vidieť, že síce pripúšťa odmietnutie unionizmu, ale v zásade len ako metódy minulosti, ktorá nie je vhodná pre dnešnú dobu a zdôrazňuje druhú časť 25. článku deklarácie, ktorá potvrdzuje, že gréckokatolíckej cirkvi, ktoré vzišli z únií, majú ďalej právo na existenciu.[\[14\]](#)

Takúto odpoveď možno vnímať skôr ako diplomatickú a ako takú, ktorá z pastoračného hľadiska hľadá čo najpriateľnejšiu interpretáciu pre bežných veriacich. No ak sa chceme na túto problematiku pozrieť precízne, prvý problém je zodpovedať otázku, či unionizmus je neprijateľný všeobecne, alebo len v dnešnej dobe. Chce pápež František tvrdiť, že únie, ktoré sa odohrali v minulosti, boli v poriadku? Zo znenia 25. článku síce vyplýva, že ide o „metódu minulosti“, no nijako nepotvrdzuje, že táto metóda v minulosti bola správna. Skôr naopak. Článok vysvetľuje, že dnes už vieme, že táto metóda nie je metódou zjednotenia. Inak povedané, vtedy to kresťania nevedeli, a tak mylne túto metódu praktizovali. Dnes, keď to už vieme, je neprípustné túto metódu praktizovať. Presne túto interpretáciu, no oveľa explicitnejšie vyjadrenú, nájdeme v Balamandskom dokumente.[\[15\]](#) Ak by sme teoreticky prijali, že v minulosti bola metóda unionizmu správna a dnes už správna nie je (čo podľa všetkého nezodpovedá zámeru deklarácie), čo sa také podstatné oproti minulosti zmenilo, že spôsobilo metódu unionizmu dnes už neprijateľnou? Dogmou potvrdená nevyhnutnosť podriaďiť sa rímskemu veľkňazovi má totiž ako Bohom zjavená pravda trvalú platnosť.[\[16\]](#) Ak však vezmeme do úvahy, že metóda unionizmu je vo všeobecnosti nesprávna (čo podľa všetkého zodpovedá správnej interpretácii deklarácie), potom tvrdenie, že cirkvi, ktoré vzišli z únie, majú právo na existenciu, stojí prakticky v rozpore s tvrdením

o nesprávnosti únie. Ak je únia chybou a je v rozpore s Božou vôľou, potom treba urobiť všetko pre to, aby bola chyba napravená. Nedáva zmysel, aby sme zároveň niečo považovali za zlé a na druhej strane podporovali trvanie tohto zlého stavu. Isteže z určitého pastoračného hľadiska možno tvrdiť, že by bolo nesprávne násilím zničiť plody únie. Každá zvlášť citlivá zmena chce čas na postupný proces. No z tohto hľadiska by bolo zmysluplné tvrdiť, že fungovanie uniatských cirkví treba rešpektovať len dočasne, kým sa postupne a citlivo nepodarí ovocie nelegitímnych únií zlikvidovať. Preto sa nemožno diviť gréckokatolíkom, ktorí vidia vo vyjadreniach pápeža Františka úmysel postupnej likvidácie gréckokatolíckych cirkví. Tvrdenie, že únia je niečo neprijateľné a zároveň tvrdiť, že jej ďalšie trvanie (existencia Gréckokatolíckej cirkvi) je niečo tak dobré, že to treba trvalo podporovať, pre svoju vnútornú rozpornosť totiž nedáva zmysel.

So spoločnou deklaráciou pápeža Františka a patriarchu Kirilla súvisí aj prístup pápeža Františka k misiám. Keďže Kristus ustanovil Cirkev, aby ohlasovala zvesť o spáse a sprostredkovala ju ľuďom tým, že budú plne začlenení do katolíckej Cirkvi, je úplne pochopiteľné, že ignorovať misie je nie len v rozpore s Kristovým príkazom (porov. Mt 28, 19-20), či Pavlovým naliehaním hlásať slovo vhod i nevhod (2Tim 4,2), ale i v rozpore so zmyslom existencie samotnej Cirkvi. Napriek tomuto poslaniu je či už Balamanským dokumentom, alebo samotným pápežom Františkom bránené ísť ohlasovať plnosť pravdy pravoslávny kresťanom. Pápež sa doslovne vyjadril týmto spôsobom: *„Katolícka cirkev nikdy nedovolí, aby sa z jej strany prejavil prístup, provokujúci separovanie. My to nikdy nedovolíme! Ja to nechcem. V Rusku je len jeden patriarchát – váš. A u nás druhý nebude.“* [\[17\]](#) Pri tejto príležitosti znova označil unionizmus ako absolútne neprijateľný a vyhlásil, že len bratský dialóg je cestou k väčšej jednote. [\[18\]](#)

Je zjavné, že ohlasovanie plnosti kresťanskej pravdy na území

Ruska, kde vo väčšine pôsobí Pravoslávna cirkev, by nevyhnutne viedlo k tomu, že pravoslávni kresťania poznajúc katolícke učenie ako pravdivé, by sa chceli vo svojom praktickom živote podriaďovať rímskemu pápežovi. To by samozrejme nevyhnutne viedlo k vytvoreniu katolíckych spoločností podliehajúcich pod správu pápeža, čo je prakticky separácia od Pravoslávnej cirkvi a vznik uniatských partikulárnych cirkví. Tým, že pápež výslovne odmieta možnosť vzniku uniatských partikulárnych cirkví, prakticky bráni kresťanom, ktorí nepoznajú plnosť pravdy, túto pravdu poznať a tak prijať katolícku jednotu, ako to vysvetľuje dokonca aj samotný Druhý vatikánsky koncil.[\[19\]](#)

Z vyššie uvedeného vyhlásenia pápeža Františka sa dá vybadať, že si praje, aby sa od Pravoslávnej cirkvi v Rusku žiadni kresťania neseparovali, čo sa dá ťažko interpretovať inak, ako že si pápež praje, aby ruskí kresťania nežili v plne kresťanskej pravde a uspokojili sa s praktizovaním kresťanstva, ktoré nie je úplne v súlade s Božou vôľou. Rovnako nechce dovoliť, aby týmto ruským pravoslávnym kresťanom niekto ohlasoval plnosť pravdy, aby sa azda po spoznaní toho, že sa Pravoslávna cirkev odchýlila od pôvodného Kristovho učenia, niektorí kresťania nerozhodli separovať od Pravoslávnej cirkvi, aby tak v únii s Rímom mohli praktizovať autentické kresťanstvo. Keďže dopredu pápež František odmieta možnosť zriadiť uniatský patriarchát pre potenciálnych katolíckych kresťanov byzantského obradu a vyhlasuje, že v Rusku stačí Pravoslávny patriarchát, tým naznačuje, akoby bol Ruský pravoslávny patriarchát legitímnou partikulárnou cirkvou. To je však v rozpore s učením IV. lateránskeho koncilu, ktorý tvrdí, že Rímska cirkev z vôle Pána vlastní prvenstvo moci nad všetkými ostatnými cirkvami, a preto je matkou a učiteľkou všetkých veriacich v Krista. Veľkú hodnosť priznáva aj patriarchátom, ale to len v prípade, že ich biskupi obdržia od rímskeho biskupa pálium, ktorý je znakom plnej biskupskej moci a ak zložia rímskemu biskupovi prísahu vernosti a poslušnosti.[\[20\]](#) To evidentne nie je v prípade Ruského pravoslávneho patriarchátu splnené. Rovnako uznanie

legitimity Ruského pravoslávneho patriarchátu je v rozpore s dogmou Florentského koncilu, podľa ktorej je pápež otcom a učiteľom všetkých kresťanov,[\[21\]](#) ako aj s treťou dogmou dokumentu I. vatikánskeho koncilu Pastor Aeternus, podľa ktorej je pápežovi podriadená každá jednotlivá partikulárna cirkev, každý jednotlivý pastier i veriaci.[\[22\]](#) V prípade Ruského pravoslávneho patriarchátu, či moskovského patriarchu Kirilla evidentne tieto náležitosti legitimacy splnené nie sú.

Vyjadrenia pápeža Františka a jeho postoj k úni vyznieva v tom zmysle, že vychádza v zásade z dvoch chybných predpokladov. Prvý chybný predpoklad je tvrdenie, že Katolícka cirkev vedená pápežom a Pravoslávna cirkev, ktorá vedenie pápeža odmieta, sú úplne čo sa týka vierouky a spásy rovnocenné cirkvi sestry. Tento predpoklad sme už vyššie odhalili ako chybný. Tieto cirkvi ohľadom spásy zastávajú niekoľko odporujúcich si tvrdení a je zrejmé, že pravda nemôže byť vnútorne rozporná.

Samozrejme, že ak vychádzame z chybného predpokladu, že tieto cirkvi sú čo do sprostredkovania spásy rovnocenné, javí sa ako nezmysel, aby jedna cirkev robila misie uprostred druhej cirkvi. Takéto misie by totiž neprinášali spásu jednotlivcom, ale len odtrhovanie kresťanov od jednej jurisdikčnej správy pod inú jurisdikčnú správu, čo iste nie je správne a pravoslávna hierarchia to presne v takomto duchu vníma. Úniu chápe ako uzurpovanie si moci zo strany pápeža nad veriacimi, ktorí legitímne patria pod jurisdikciu pravoslávnej hierarchie.

V súvislosti s takýmto výkladom začleňovania pravoslávnych kresťanov do Katolíckej cirkvi sa v dialógu medzi pravoslávnyimi a katolíckymi kresťanmi začal objavovať termín „prozelytizmus“ ktorý je používaný ako niečo absolútne neprípustné. Pravoslávni kresťania sa sťažujú na praktizovanie prozelytizmu z katolíckej strany a katolícka strana zas vo svojich vyjadreniach ubezpečuje pravoslávnu, že v žiadnom prípade prozelytizmus praktizovať nechce.

Tento termín sa začal objavovať v dokumentoch, ktoré vznikali v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia na poli ekumenického dialógu s Pravoslávnou cirkvou.[\[23\]](#) Zvlášť pápež František sa k tomuto termínu hlási a dokonca prozelytizmus nazval veľkým hriechom proti ekumenizmu.[\[24\]](#)

Pri povrchnom pohľade na tento termín katolíckeho kresťana zrejme v prvom momente napadne, že ide o odsúdenie násilného „*pokatoličťovania*“ pravoslávnych kresťanov či iných nekatolíkov, čo by bolo evidentne proti rešpektovaniu náboženskej slobody. A je zrejmé, že keď niekto slobodne nepriľne k pravdivej viere, tak k nej nepriľne vôbec. No v skutočnosti výraz „*prozelytizmus*“, nemá s násilím vôbec nič spoločné. Pôvodne sa prozelytom nazýval pohan, ktorý spoznal, že náboženstvo Izraela je Bohom zjavené, a preto sa ho rozhodol prijať. Nebol síce pôvodom Izraelita, no predsa prijal a praktizoval náboženstvo Izraela. Už z podstaty prozelytizmu vyplývalo, že nemohlo ísť o násilné „*poizraelčovanie*“ pohanov, keďže náboženstvo Izraela nebolo misijným. Úsilím Izraela nebolo šíriť ich náboženstvo u pohanov, ale uchovávať ho čisté v rámci vyvoleného národa a udržiavať si od pohanov určitý dištanc. Ak napriek tomu sa nejaký pohan rozhodol náboženstvo Izraela prijať, stal sa prozelytom a Izraeliti to rešpektovali. Ak chceme tento termín preniesť do súčasnosti, je zjavné, že tomuto termínu nemôžeme rozumieť v zmysle násilného obracania na katolícku vieru, čo by bolo proti zmyslu samotného termínu. Nevyhnutne tento termín treba chápať tak, ako ho interpretuje Zmiešaná medzinárodná komisia spoločného dialógu medzi Rímskokatolíckou cirkvou a Pravoslávnou cirkvou, ktorá ho vysvetľuje v Dokumente o unionizme a prozelytizme. Podľa tohto dokumentu sú prozelytizmom všetky snahy, ktoré smerujú k rozhodnutiu veriacich, aby prešli z Pravoslávnej cirkvi do Katolíckej (alebo naopak).[\[25\]](#) Takouto snahou sú nepochybne aj misie, prostredníctvom ktorých sa pravoslávni kresťania môžu dozvedieť, že s ich pravoslávnou vierou nie je všetko v poriadku a plnosť kresťanskej pravdy je neomylné uchovávaná

v Katolíckej cirkvi vedenej pápežom. Ako hovorí Druhý vatikánsky koncil, prvky posväcovania vlastné Kristovej Cirkvi ich preto volajú do katolíckej jednoty. [26] Podľa pravoslávnych kresťanov je práve v tomto zmysle prozelytizmus neprípustný a všetky vyjadrenia pápeža Františka naznačujú, že i on chápe prozelytizmus v zmysle akejkoľvek aktivity, ktorá vedie pravoslávnych kresťanov k poznaniu, že by mali prijať plné spoločenstvo s katolíckou Cirkvou a nezostávať vo vieroučných omyloch. Z jeho vyjadrení dokonca vyplýva, akoby ohlásenie katolíckej pravdy bolo vždy nevyhnutne späté s odsudzovaním, alebo nenávisťou voči tomu, kto žije vo vieroučnom omyle. Akoby pravdivé ohlasovanie evanjelia bolo aktom agresie voči tomu, kto plnosť pravdy evanjelia nepozná. Takéto chápanie je však zjavne tendenčné. Úlohou Cirkvi je ohlásiť pravdu nie preto, aby boli ľudia odsudzovaní, ale preto, aby mohli poznať pravdu a byť spasení. Pápež František sa uspokojuje s tým, že pravoslávni kresťania predsa tiež veria v trojjediného Boha a uctievajú Bohorodičku. No aj keby sme zobrali do úvahy celú pravoslávnu vierouku, ešte stále to nie je plnosť pravdy, ktorú je Cirkev Kristom povolaná ohlasovať všetkým národom. Napokon tvrdí, že dogmatické spory treba prenechať teológom. [27] Takéto tvrdenie však vyznieva v tom zmysle, akoby teológia bola niečo nepodstatné, čo nesúvisí so spásou človeka, akási teória, ktorá nemá žiadne miesto v živote bežného veriaceho. Veriaci sa teda o teológiu vôbec nemá zaujímať. Faktom však je, že teológia je len odborne a precízne sformulovaný a systematicky zostavený obsah viery jednoduchých rybárov, ktorý určuje každodenné zmýšľanie a konanie aj toho najjednoduchšieho kresťana.

Je zjavné, že ak sa človek orientuje v katolíckej vierouke, odmietanie prozelytizmu, či zákaz ohlasovania pravdivého evanjelia pravoslávny kresťanom zo strany pápeža Františka, privádza teológov do rozpakov. Kresťania sa znepokojene pýtajú, ako tomu majú rozumieť. Je nesprávne pracovať na tom, aby nekatolícki kresťania vstúpili do plnej jednoty s katolíckou Cirkvou? Niektorí teológovia pokúšajú sa

ospravedlniť pápeža Františka siahajú po predefinovaní termínu prozelytizmus tvrdiac, že tento termín treba chápať tak, že prozelyta prijme pravdivé náboženstvo len povrchrne a práve pred týmto pápež František varuje.[\[28\]](#) Iste je možné, že niektorí prozelyti prijali vieru len povrchrne, no povrchnosť evidentne netvorí podstatu tohto termínu a tak ju nemožno vzťahovať všeobecne na prozelytizmus. A taktiež z vyjadrení pápeža Františka vyplýva, že neprotestuje proti akémusi povrchnému prozelytizmu, ale proti akémukoľvek prozelytizmu. Iní teológovia zas priznávajú, že z týchto vyjadrení pápeža sú jednoducho zmätení, a keď ich porovnajú s oficiálnym učením Cirkvi, nevedia, čo si o tom majú myslieť.[\[29\]](#)

Z uvedeného vyplýva, že vnímanie ekleziológie pápeža Františka, teda vnímanie postavenia katolíckej Cirkvi vo vzťahu k nekatolíckym cirkvám, ako aj vnímanie potreby plného začlenenia do katolíckej Cirkvi a potreby ohlasovania pravdy, prináša u mnohých teológov znepokojenie a nejasnosti. S tým súvisí aj ďalší ekleziologický problém, ktorý si možno všimnúť pri praktizovaní pontifikátu pápeža Františka. Ako definuje dogma Florentského koncilu, pápež je otcom a učiteľom všetkých kresťanov. Z toho dôvodu sa naňho upiera zrak veriacich a to zvlášť vtedy, keď vznikne ohľadom, vierouky, mravouky, či správneho praktizovania viery nejaká nejasnosť. Úloha správne viesť kresťanov mu bola zverená samotným Kristom a toto nemôže namiesto neho nikto spoľahlivo urobiť. [\[30\]](#)

Je všeobecne známe, že keď pápež František vydal apoštolskú exhortáciu *Amoris Laetitia*, veľmi rýchlo sa objavili nejasnosti, ako správne túto exhortáciu interpretovať a v praxi sa objavili výslovne protichodné pastoračné praktiky odvolávajúc sa priamo na túto exhortáciu.[\[31\]](#) Dokonca sa objavili teológovia, ktorí vidia v učení *Amoris Laetitia* odklon od pravej katolíckej vierouky.[\[32\]](#) Pre potreby tohto článku nie je nevyhnutné rozoberať, čo táto exhortácia obsahuje a ponúknuť ďalšiu z mnohých jej interpretácií. Podstatným faktom je, že medzi teológmi a biskupmi vznikli

rôzne interpretácie, čo je pre správnu prax v Cirkvi neprípustné (pravda nemôže byť rozporná). Z toho dôvodu je úplne logické, že štyria vysokopostavení hierarchovia Cirkvi, kardináli Burke, Caffarra, Brandmüller a Meisner verejne požiadali pápeža ako učiteľa všetkých kresťanov, aby jasne odpovedal na päť otázok, vďaka čomu rozoženie neistoty, zmätok a dezorientáciu medzi mnohými veriacimi, ktoré spôsobila kontroverzná exhortácia. Z ekleziologického hľadiska je to práve a jedine pápež ako najvyšší učiteľ všetkých kresťanov, ktorý má úlohu usmerniť veriacich, aby nemuseli žiť v nejasnostiach, ale jasne poznali pravdu, ktorú potrebujú aplikovať do praktického života. Preto sa javí ako nezmyselné a v protiklade s úlohou rímskeho biskupa v Cirkvi, keď pápež František na tieto otázky neodpovedá. Nad takýmto správaním sa pápeža v Cirkvi sa pozastavuje aj samotný kardinál Gerhard Müller, bývalý prefekt Kongregácie pre náuku viery, ktorý sa vyjadril, že nerozumie tomu, prečo pápež František nepozval do dialógu štyroch kardinálov ktorí prišli s otázkami či je Amoris Laetitia v súlade s katolíckym učením. Doslova povedal: „Nerozumiem, prečo ešte nezačala pokojná a nerušená diskusia. Nechápem, v čom sú prekážky. Prečo prišlo k takému napätiu a to dokonca verejne? Prečo nezorganizovali stretnutie, kde by sa mohlo verejne rozprávať o týchto témach, ktoré sú základné? Až doteraz, som iba počul invektívy a urážky proti týmto kardinálom.” [\[33\]](#)

Toto mlčanie pápeža, ktorý sa protiví jeho úlohe najvyššieho učiteľa v Cirkvi, napokon v praxi vedie k tomu, že je pripustený a neodmietnutý aj taký výklad spomínanej exhortácie, ktorý protirečí definitívnemu učeniu Cirkvi v niektorých vieroučných a mravoučných oblastiach. Preto je len logickým vyústením, že pápežovi Františkovi bol zaslaný 11. augusta 2017 list podpísaný štyridsiatimi duchovnými a laickými akademikmi, v ktorom bol požiadaný, aby odsúdil heretické interpretácie Amoris laetitia. Keďže pápež opäť túto žiadosť prešiel mlčaním, čím nijako nezabránil falošným interpretáciám, k listu sa pridali ďalší signatári, takže

celkovo bolo pod listom podpísaných 62 duchovných a laikov z dvadsiaticich krajín sveta a 24. septembra 2017 bol oficiálne zverejnený pod názvom *Correctio filialis de haeresibus propagatis*.[\[34\]](#) *Bohužiaľ, jasného usmernenia a odmietnutia heretických interpretácií Amoris Laetitia, sa katolíckym kresťanom nedostalo, čo vyvoláva ďalšie nezodpovedané otázky o tom, ako chápe pápež František svoj úrad, ktorý mu bol zverený.*

A napokon si z ekleziologického hľadiska zasluhuje pozornosť aktivita pápeža Františka, ktorú možno nazvať pokus o decentralizáciu Cirkvi.[\[35\]](#) V prvom momente sa zdá sympatické, keď chce pápež udeliť rozhodovacie kompetencie na úroveň biskupských konferencií, čo prakticky zodpovedá akémusi duchu doby, kde sa centralizácia moci chápe ako niečo negatívne, až tyranské a decentralizácia, ako niečo pozitívne, empatické a ústretové. Dôležité je si však uvedomiť, že pápežská moc je viac službou, než vládou, preto decentralizácia v Cirkvi môže v určitých oblastiach byť chápaná, práve ako zbavovanie sa služby, čo nemá v sebe žiaden pozitívny prvok. Zároveň treba vziať do úvahy, že je to nie z vôle pápeža, ale z vôle samotného Krista, že pápež má plnosť najvyššej moci nad všetkými cirkvami, pastiermi a jednotlivými veriacim.[\[36\]](#)

Isteže pápež, keďže má najvyššiu moc v Cirkvi, môže túto moc delegovať v určitých oblastiach aj biskupským konferenciám, no vždy to bude len delegovaná moc, ktorá je vlastná pápežovi. Nemožno v tomto trvalo reformovať pápežský úrad, ktorý nezriadil a neustanovil pápež podľa svojich pravidiel, ale pochádza z ustanovenia samotného Krista. Z určitých pastoračných dôvodov môže pápež dočasne zveriť v určitých oblastiach právomoc konferenciám biskupov, no rovnako môže kedykoľvek on, alebo jeho nástupca tieto kompetencie biskupom znova vziať. Podľa Bohom zjavenej pravdy je to stále len pápež, ktorý vlastní v Cirkvi plnosť moci.

Tu sa otvára otázka, či je pre praktickú funkčnosť Cirkvi

práve v tejto dobe pastoračne vhodné usilovať sa o decentralizáciu moci. Pri vyššie rozobranom probléme s exhortáciou *Amoris laetitia* si môžeme všimnúť, že už teraz rôzne biskupské konferencie tento sporný dokument interpretujú rozdielne. A nie je to jediný prípad, kedy sa konferencie biskupov v rôznych častiach sveta rozchádzajú v interpretácii vierouky, mravouky, či správnom praktizovaní disciplíny.[\[37\]](#)

Z tohto hľadiska sa momentálne úsilie o decentralizáciu javí ako úplne nevhodné, ba dokonca ako spreneverenie sa úlohe pást, riadiť a spravovať všeobecnú Cirkev.[\[38\]](#) Aby sa katolícki kresťania mohli jasne zorientovať v učení a praxi Cirkvi, nemôžu byť vydaní napospas protichodným interpretáciám katolíckeho učenia zo strany biskupských konferencií, ale potrebujú počuť jasný, jednoznačný a zrozumiteľný hlas najvyššieho pastiera Cirkvi, na ktorom stojí tak jednota kresťanov, ako aj poznanie správneho smeru do blaženej večnosti.

Zvyknú zaznievať hlasy, že kým pápež Benedikt XVI. bol viac pápežom teológom, František je viac praktickým a pastoračným pápežom. Je nepochybné, že Boh si povoláva za pápežov ľudí z rôznymi charizmami, aby sa tak staral o široké spektrum potrieb Cirkvi. No na pápežovi Františkovi možno vidieť, aké je dôležité, aby praktické pastoračné úsilie pápeža stálo na pevných základoch zdravej teológie. Z ekleziologického hľadiska pontifikát pápeža Františka prináša množstvo neistoty, nejasnosti, nezodpovedaných otázok, čo pre správne a bezpečné fungovanie Cirkvi nie je žiadúce. Je veľmi dôležité, aby pápež vo svojom úrade bol pevnou skalou, na ktorej môže stáť Cirkev tak pevne (porov. Mt 16,18), že jednotlivými kresťanmi nebude môcť sem-tam zmietať hocijaký vietor klamlivého ľudského učenia, ktorý podvodne strháva do bludu (porov. Ef 4,14).

Použitá literatúra:

SV. PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA, Trnava: Spolok svätého

Vojtecha, 1996.

BONIFÁC VIII.: Bula Unam Sanctam. In : DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965.

BULLA UNIONIS GRAECORUM, dekrét Florentského koncilu. In : BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom III*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003.

Correctio filialis de haeresibus propagatis. In : <http://www.correctiofilialis.org> (13.1.2019).

DE DIGNITATE PATRIARCHARUM, 5. konštitúcia IV. lateránskeho koncilu. In : BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom II*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003.

DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965.

DOKUMENT O UNIONIZME A PROZELYTIZME. In : BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999.

LIST SVÄTÉHO OFÍCIA ANGLICKÝM BISKUPOM (r. 1864). In : DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965, 2888.

LUMEN GENTIUM, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : Polčín, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.*, Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

Medzinárodní Report, Ronov nad Doubravou : Triality, spol. s r. o., roč. 2000/11.

PALOČKO, Š.: Ekleziológia konštitúcie Lumen Gentium. In : *Druhý vatikánsky koncil a Gréckokatolícka cirkev na Slovensku : reflexie nad Lumen gentium a Sacrosanctum Concilium*. Prešov

: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2013.

PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov : Petra, 2007.

PASTOR AETERNUS, dogmatická konštitúcia Prvého vatikánskeho koncilu o Kristovej Cirkvi. In: BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom IV*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2005.

PIUS XII., encyklika *Humani generis* , Olomouc : 2004.

PIUS XII.: encyklika *Mystici corporis Christi*. In : http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pius_xii/encykliki/mystici_corporis_29061943.html (3.2.2007).

Prehľad reakcií pravoslávnych autorít na Balamandské vyhlásenie. In : <http://www.grkat.nfo.sk/Texty/balamand2.html> (12.1.2019).

Spoločná deklarácia pápeža Františka a patriarchu Kirilla podpísaná v Havane. In : http://sk.radiovaticana.va/storico/2016/02/12/spoločná_deklarácia_pápeža_františka_a_patriarchu_kirilla_podpísaná_v/sk-1208120 (12.1.2019).

ŚWĘTE OFFICIUM: List do abpa Bostonu Cushinga. In : GŁOWA, S., SJ – BIEDA, I., SJ: *Breviarium fidei*, Poznań : Księgarnia św. Wojciecha, 2001.

UNIONIZMUS AKO SPÔSOB ZJEDNOTENIA V MINULOSTI A HĽADANIE PLNEJ JEDNOTY V SÚČASNOSTI. In : BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999.

VITTEK, J.: „*Katolícka Cirkev nerastie prozelytizmom*“ – *nemáme privádzať ľudí do Cirkvi?* In : <http://www.vkontexte.sk/2014/08/katolicka-cirkev-nerastie-proz>

[elytizmom.html](#) (13.1.2019).

„Amoris laetitia“ v konflikte s katolíckou vierou. In : <http://www.lifenews.sk/content/„amoris-laetitia“-v-konflikte-s-katolíckou-vierou> (13.1.2019).

Amoris Laetitia v praxi: Argentínsky biskup zorganizoval špeciálnu omšu, s Eucharistiou pre rozvedené páry, cituje pápeža Františka. In : <https://www.lifenews.sk/12480/amoris-laetitia-v-praxi-argentinsky-biskup-zorganizoval-specialnu-omsu-s-eucharistiou-pre-rozvedene> (13.1.2019).

Decentralizácia podľa Františka. In : <https://www.lifenews.sk/14321/decentralizacia-podla-frantiska-hlavne-spravy> (13.1.2019).

Katolícka cirkev potrebuje ozdravnú decentralizáciu, myslí si pápež In : <https://svet.sme.sk/c/8040320/katolicka-cirkev-potrebuje-ozdravnu-decentralizaciu-mysli-si-papez.html#ixzz5cVcqAKU3> (13.1.2019).

Pápež František vyzval k ozdravnej decentralizácii v cirkvi. In : <https://svetkrestanstva.postoj.sk/6502/papez-frantisek-vyzval-k-ozdravnej-decentralizacii-v-cirkvi> (13.1.2019).

Pápež varuje katolíkov pred zasahovaním do záležitostí Ruskej pravoslávnej cirkvi. In : <http://www.srspol.sk/clanek-papez-varuje-katolikov-pred-zasahovanim-do-zalezitosti-ruskej-pravoslavnej-cirkvi-16769.html> (12.1.2019).

PAPST IN GEORGIEN: ES WAR DOCH EIN ÖKUMENISCHES EREIGNIS. In : <https://www.pro-oriente.at/?site=ne20161005204538> (13.1.2019).

Poľskí biskupi vydali smernice k Amoris letitia. In : <https://www.hlavnespravy.sk/polski-biskupi-vydali-smernice-k-a>

[moris-laetitia/1434158](https://www.lifenews.sk/1434158) (13.1.2019).

Prepustený kardinál Muller nechápe neochotu pápeža Františka stretnúť sa s „dubia“ kardinálmi. In : <https://www.lifenews.sk/13528/prepusteny-kardinal-muller-necha-pe-neochotu-papeza-frantiska-stretnut-sa-s-dubia-kardinalmi> (13.1.2019).

Vladyka Milan odpovedá. In : <https://www.facebook.com/VladykaMilan0dpoveda/posts/aká-je-pravda-o-stretnutí-svotca-a-kirila-na-kube-ohľadom-zrušenia-grkat-cirkve-/1934921343464586/> (12.1.2019).

<https://sites.google.com/site/eireneredemptio/Home/q-a/prozelitizmus-co-to-znamená> (13.1.2019).

---

[1] Porov. PASTOR AETERNUS 10, dogmatická konštitúcia Prvého vatikánskeho koncilu o Kristovej Cirkvi. In: BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom IV*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2005, s. 916, (DS 3050-3074).

[2] Porov. BULLA UNIONIS GRAECORUM 17, dekrét Florentského koncilu. In : BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom III*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003, s. 474, (DS 1307).

[3] Porov. LIST SVÄTÉHO OFÍCIA ANGLICKÝM BISKUPOM (r. 1864). In : DENZINGER, H. – SCHÖNMEZGER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965, 2888. Porov. PIUS XII.: Encyklika MYSTTICI CORPORIS CHRISTI 12. In : http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pius_xii/encykliki/mysttici_corporis_29061943.html (3.2.2007). Porov. PIUS XII., encyklika *Humani generis* 27, Olomouc : 2004. Porov. LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : Polčín, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.*, Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968. Ohľadom učenia katolíckej Cirkvi o identite Kristom založenej Cirkvi

odporúčame publikácie PALOČKO, Š.: Ekleziológia konštitúcie Lumen Gentium. In : *Druhý vatikánsky koncil a Gréckokatolícka cirkev na Slovensku : reflexie nad Lumen gentium a Sacrosanctum Concilium*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2013, s. 39-69, a tiež PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov : Petra, 2007.

[4] Porov. BONIFÁC VIII.: Bula Unam Sanctam. In : DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965, 875.

[5] Spoločná deklarácia pápeža Františka a patriarchu Kirilla podpísaná v Havane. In : http://sk.radiovaticana.va/storico/2016/02/12/spoločná_deklarácia_pápeža_františka_a_patriarchu_kirilla_podpísaná_v/sk-1208120 (12.1.2019).

[6] Spoločná deklarácia pápeža Františka a patriarchu Kirilla podpísaná v Havane 25. In : http://sk.radiovaticana.va/storico/2016/02/12/spoločná_deklarácia_pápeža_františka_a_patriarchu_kirilla_podpísaná_v/sk-1208120 (12.1.2019).

[7] Porov. Prehľad reakcií pravoslávnych autorít na Balamandské vyhlásenie. In : <http://www.grkat.nfo.sk/Texty/balamand2.html> (12.1.2019).

[8] Porov. UNIONIZMUS AKO SPÔSOB ZJEDNOTENIA V MINULOSTI A HLADANIE PLNEJ JEDNOTY V SÚČASNOSTI 10-15. In : BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999, s. 134-136.

[9] Porov. DS 875, DS 3064.

[10] Porov. DS 1351. Tým samozrejme Cirkev netvrdí, že pravoslávni kresťania nemajú možnosť byť spasení. No spôsob, akým môžu dôjsť k spáse vysvetľuje Cirkev v dokumente Svätého

ofícia, ktorým je List arcibiskupovi Bostonu Cushingovi z roku 1949, z ktorého je zrejmé, že neexistuje legitímne zotrvávanie v nekatolíckom vierovyznaní, ako to podsúva Balamadský dokument tvrdením o vieroučnej rovnocennosti Pravoslávnej a Katolíckej cirkvi. Porov. ŚWĘTE OFFICIUM: List do abpa Bostonu Cushinga. In : GŁOWA, S., SJ – BIEDA, I., SJ: *Breviarium fidei*, Poznań : Księgarnia św. Wojciecha, 2001. Porov. PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov: Petra, 2007, s. 199-214.

[11] Porov. LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu, in : Polčín, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.*, Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968. Porov. PASTOR AETERNUS 24, dogmatická konštitúcia I. vatikánskeho koncilu o Kristovej Cirkvi, in: BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom IV*, Kraków: Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2005, s. 920, (DS 3064).

[12] Porov. *Medzinárodní Report*, Ronov nad Doubravou : Triality, spol. s r. o., roč. 2000/11, s. 9.

[13] Porov. DS DS 875, DS 3064.

[14] Porov. Vladyka Milan odpovedá. In : <https://www.facebook.com/VladykaMilanOdpoveda/posts/aká-je-pravda-o-stretnutí-svotca-a-kirila-na-kube-ohľadom-zrušenia-grkat-církve-/1934921343464586/> (12.1.2019).

[15] Porov. UNIONIZMUS AKO SPÔSOB ZJEDNOTENIA V MINULOSTI A HĽADANIE PLNEJ JEDNOTY V SÚČASNOSTI 8-9. In : BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999, s. 133-134.

[16] Porov. DS 875.

[17] Pápež varuje katolíkov pred zasahovaním do záležitostí Ruskej pravoslávnej cirkvi. In :

<http://www.srspol.sk/clanek-papez-varuje-katolikov-pred-zasahovanim-do-zalezitosti-ruskej-pravoslavnej-cirkvi-16769.html>
(12.1.2019).

[18] Porov. Pápež varuje katolíkov pred zasahovaním do záležitostí Ruskej pravoslávnej cirkvi. In : <http://www.srspol.sk/clanek-papez-varuje-katolikov-pred-zasahovanim-do-zalezitosti-ruskej-pravoslavnej-cirkvi-16769.html>
(12.1.2019).

[19] Porov. LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : Polčín, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.*, Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

[20] Porov. DE DIGNITATE PATRIARCHARUM 1, 5. konštitúcia IV. lateránskeho koncilu. In : BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom II*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003, s. 236.

[21] Porov. BULLA UNIONIS GRAECORUM 17, dekrét Florentského koncilu. In : BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom III*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003, s. 474, (DS 1307).

[22] Porov. PASTOR AETERNUS 24, dogmatická konštitúcia I. vatikánskeho koncilu o Kristovej Cirkvi, in: BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom IV*, Kraków: Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2005, s. 920, (DS 3064).

[23] Napr. DOKUMENT O UNIONIZME A PROZELYTIZME. In : BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999, s. 123-130. Tiež UNIONIZMUS AKO SPÔSOB ZJEDNOTENIA V MINULOSTI A HLADANIE PLNEJ JEDNOTY V SÚČASNOSTI. In : BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove, 1999, s. 131-148.

[24] PAPST IN GEORGIEN: ES WAR DOCH EIN ÖKUMENISCHES EREIGNIS.

In : <https://www.pro-oriente.at/?site=ne20161005204538>
(13.1.2019).

[25] Porov. DOKUMENT O UNIONIZME A PROZELYTIZME 7c). In : BELEJKANIČ, I.: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešove,1999, s. 128.

[26] Porov. LUMEN GENTIUM 8, vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu. In : Polčin, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I.*, Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

[27] Porov. PAPST IN GEORGIEN: ES WAR DOCH EIN ÖKUMENISCHES EREIGNIS. In : <https://www.pro-oriente.at/?site=ne20161005204538> (13.1.2019).

[28] Porov. VITTEK, J.: „*Katolícka Cirkev nerastie prozelytizmom*“ – *nemáme privádzať ľudí do Cirkvi?* In : <http://www.vkontexte.sk/2014/08/katolicka-cirkev-nerastie-prozelytizmom.html> (13.1.2019).

[29] Porov. napr.: <https://sites.google.com/site/eireneredemptio/Home/q-a/prozelytizmus-co-to-znamena> (13.1.2019).

[30] Porov. BULLA UNIONIS GRAECORUM 17, dekrét Florentského koncilu. In : BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom III*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003, s. 474, (DS 1307).

[31] Porov. Poľskí biskupi vydali smernice k Amoris letitia. In : <https://www.hlavnespravy.sk/polski-biskupi-vydali-smernice-k-amoris-laetitia/1434158> (13.1.2019), Amoris Laetitia v praxi: Argentínsky biskup zorganizoval špeciálnu omšu, s Eucharistiou pre rozvedené páry, cituje pápeža Františka. In : <https://www.lifenews.sk/12480/amoris-laetitia-v-praxi-argentin-sky-biskup-zorganizoval-specialnu-omsu-s-eucharistiou-pre-rozvedene> (13.1.2019).

[32] Porov. „Amoris laetitia“ v konflikte s katolíckou vierou. In : <http://www.lifenews.sk/content/„amoris-laetitia“-v-konflikte-s-katolíckou-vierou> (13.1.2019).

[33] Prepustený kardinál Muller nechápe neochotu pápeža Františka stretnúť sa s „dubia“ kardinálmi. In : <https://www.lifenews.sk/13528/prepusteny-kardinal-muller-nechape-neochotu-papeza-frantiska-stretnut-sa-s-dubia-kardinalmi> (13.1.2019).

[34] Porov. *Correctio filialis de haeresibus propagatis*. In : <http://www.correctiofilialis.org> (13.1.2019).

[35] Porov. Pápež František vyzval k ozdravnej decentralizácii v cirkvi. In : <https://svetkrestanstva.postoj.sk/6502/papez-frantisek-vyzval-k-ozdravnej-decentralizacii-v-cirkvi> (13.1.2019). Porov. Katolícka cirkev potrebuje ozdravnú decentralizáciu, myslí si pápež In : <https://svet.sme.sk/c/8040320/katolicka-cirkev-potrebuje-ozdravnu-decentralizaciu-mysli-si-papez.html#ixzz5cVcqAKU3> (13.1.2019).

[36] PASTOR AETERNUS 24, dogmatická konštitúcia I. vatikánskeho koncilu o Kristovej Cirkvi, in: BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom IV*, Kraków: Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2005, s. 920, (DS 3064).

[37] Porov. Decentralizácia podľa Františka. In : <https://www.lifenews.sk/14321/decentralizacia-podla-frantiska-hlavne-spravy> (13.1.2019).

[38] Porov. BULLA UNIONIS GRAECORUM 17, dekrét Florentského koncilu, in : BARON, A. – PIETRAS, H.: *Dokumenty soborów powszechnych, tom III*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003, s. 474, (DS 1307).